

До
Председателя на научно жури,
определено със Заповед № РД-22-1523/27.07.2026 г.
ул. „Цар Асен“ № 24
4000 Пловдив

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Мария Вълкова Христозова, Медицински университет – Пловдив,
Факултет по обществено здраве, Катедра „Управление на здравните грижи“,
област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.6 Право

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6 Право, *докторска програма „Конституционно право“*

Автор на дисертационния труд: Тодор Иванов Рогошев – докторант в редовна форма на обучение към катедра „Публичноправни науки“ в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Тема на дисертационния труд: „Придобиване на гражданство в Република България: конституционни и международноправни аспекти“

Научен ръководител: проф. д.ик.н. Веселин Христов Цанков

Основание за представяне на становището: Заповед № РД-22-1523/27.07.2026 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и Решение на научното жури, взето по Протокол № 1/23.07.2026 г.

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Със заповед № РД-22-1523/27.07.2026 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за външен член на научно жури в процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Придобиване на гражданство в Република България: конституционноправни и международноправни аспекти“ за придобиване на образователната и научна степен (ОНС) „доктор“ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6 Право, докторска програма „Конституционно право“.

Представям настоящото становище, след като с решение на почитаемото научно жури от първото му заседание, Протокол № 1/23.07.2026 г., ми беше възложено да изготвя становище по представения дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор“ и придружаващия го комплект от документи.

I. Кратки биографични данни за докторанта

Тодор Иванов Рогошев придобива през 2021 г. образователно-квалификационна степен „магистър“ по специалност „Право“ в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. През 2022 г. придобива втора магистратура (LL.M.) с профил „Международно публично право“ от Университета Лайден, Нидерландия. От 2023г. до настоящия момент е асистент по конституционно право в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, където развива активна учебна и научноизследователска дейност. Професионалното му развитие включва още практически опит като стажант в правния отдел на Организацията за забрана на химическите оръжия (2022-2023 г.) и млад изследовател в Института за балканистика с Център по тракология „Проф. Александър Фол“ – БАН (2021 г.). Тодор Рогошев е регистриран медиатор в Единния регистър на медиаторите. Владее отлично английски и френски език.

Академичните и професионалните изяви на докторанта се отличават с изключителна активност и високи постижения. Тодор Рогошев има редица забележителни успехи като участник, треньор и съдия в престижни международни и национални състезания по право, сред които *Philip C. Jessup* и *ICC Moot Court Competition*. Той е доказан състезател в областта на дебатите с множество награди (напр. Amsterdam Open 2022, BDA Open 2023 и др.). Силната му обществена и професионална ангажираност си проличава и от мандата му като български младежки делегат към ООН (2020-2021 г.), активната му организационна и менторска дейност в Студентската юридическа научна академия, Националното студентско състезание по медицина и редица други проекти.

II. Общо описание на представените материали

Докторантът е представил пълен комплект документи, изисквани от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (ППЗРАСРБ) и Правилника за развитие на академичния състав на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Авторефератът отразява коректно и точно основните характеристики и резултати на изследването и позволява да се формира ясна представа за неговия предмет, цели и задачи, използваната методология, актуалността на разработвания проблем, научната новост и практическата значимост на получените резултати. Авторефератът е преведен на чужд език, традиционно използван в професионалното направление. Приложена е справка за публикации на докторанта – общо 3 на брой, с които са изпълнени минималните национални изисквания. Следователно процедурата е допустима за разглеждане по същество пред научно жури.

III. Актуалност и значимост на разработваната тема

Разработваната тема е изключително актуална както в научно, така и в научно-приложно отношение. Гражданството не е просто статична правна връзка между индивида и държавата, а динамичен институт, чието нормативно регулиране следва да се адаптира непрекъснато, като се отчитат променящите се геополитически, социални и икономически реалности. Именно поради изложеното научният труд, представящ задълбочен анализ на придобиването на гражданство през призмата на конституционното, административното, международното право и правото на Европейския съюз, притежава висока теоретична стойност. Адекватната правна уредба на гражданството има особено значение не само на национално, а и на международно и европейско равнище. Тъй като придобиването на гражданство на държава членка на Европейския съюз води до възникване и на гражданство на Съюза, решенията на националния законодател могат да предизвикат последици далеч отвъд рамките на вътрешното право.

Значимостта на изследването се обуславя също така от необходимостта да бъдат гарантирани правния ред и защитата на основните права, особено в контекста на засиления миграционен натиск, глобалната мобилност и обезпечаването на националната сигурност на държавите. Трудът се отличава с висока практическа приложимост, тъй като успешно откроява съществуващи пропуски относно процесуалните гаранции, съдебния контрол, доказването на български произход и защитата на лица, изложени на риск от безгражданство, като същевременно формулира обосновани предложения *de lege ferenda* за тяхното преодоляване.

IV. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

В структурно отношение разработеният труд е в обем от 283 страници, обхваща титулна страница, реферат, предговор, съдържание, увод, пет глави, заключение и библиография. Структурата е логична и последователна, като позволява плавен преход от общотеоретичните въпроси относно института гражданство към анализа на действащата нормативна уредба в Република България, практическото ѝ приложение, както и критичната оценка на нейното съответствие с международните и европейските стандарти. Изложени са ясно формулирани тези и аргументирани твърдения. В библиографията са изброени голям брой източници, които включват: специализирана литература на български и английски език, международни, европейски и национални нормативни актове, официални документи, съдебна практика (вкл. на Международния съд, ЕСПЧ, СЕС и др.). Впечатляващият брой бележки под линия (687) показва усърдието, добросъвестността и прецизността на автора да постигне всеобхватно и задълбочено изследване на темата.

Уводът дефинира като основна цел на научното изследване осъществяване на цялостен и критичен анализ на материалноправните и процесуалноправните аспекти на придобиването на гражданство в Република България в светлината на конституционното право, международното право и правото на Европейския съюз. Ясно и точно са формулирани задачите за успешно постигане на посочената цел. Обект на изследването е гражданството като институт на конституционното и международното право, а негов предмет – придобиването на българско гражданство през материалноправните му предпоставки и процесуалноправните аспекти.

За изпълнението на поставените цели и задачи в труда е приложена комплексна **методология**, обхващаща съвкупност от взаимодопълващи се общонаучни и специални методи, а именно: правно-догматичен, доктринален, сравнителноправен, социолого-аксиологически метод, както и емпиричен метод под формата на теренно проучване.

Правно-догматичният метод е основен, като чрез него са анализирани Конституцията на Република България, Законът за българското гражданство, подзаконовите нормативни актове, международните договори и актове на правото на Европейския съюз в областта, както и относимата съдебна практика. Наред с него са използвани доктриналният и сравнителноправният метод, чрез които националната правна уредба е съпоставена с установените международни стандарти и разрешенията, възприети в други правни системи. Положително следва да бъде оценен приложеният емпиричен подход чрез теренно проучване в институциите с правомощия в производствата, свързани с гражданството. По този начин нормативният анализ е съпоставен с реалното функциониране на системата и проблемите в практиката. В труда е използван и инструментариум, базиран на изкуствен интелект, като спомагателно средство за обработка и анализ на информация. Основен акцент е поставен върху различните способности за придобиване на гражданство, тяхното систематично място, функция и практическо приложение.

Глава първа, озаглавена „Общо за гражданството“, има теоретична функция и цели изясняване на материалноправните аспекти на гражданството и неговото систематично място в националното и международното право. Докторантът умело изяснява същността на института на гражданството и проследява неговото историческо развитие, анализира различните му измерения – като правен статус, правоотношение и право на човека. Правилен е подходът на докторанта да отграничи гражданството от сродни понятия като етнос, народ, нация и др., тъй като прецизното им изясняване има съществено значение за коректното тълкуване на нормативната уредба.

Глава втора е посветена на източниците на правото, регулиращи въпросите на гражданството. Самостоятелен принос представлява обширният преглед на международноправните актове, историческото развитие на нормативната уредба на гражданството в Република България, както и извеждането на общите и специалните принципи на правото, приложими към института.

Глава трета изследва значението и практическото приложение на гражданството, в това число ролята му за съществуването и функционирането на държавата, мястото му в конституционното право, международното право и правото на Европейския съюз. Ценен принос представлява и анализът на въпроса за гражданството като предпоставка за реализирането на основни права и задължения.

Глава четвърта има основополагащо значение за предмета на научното изследване и от общотеоретична гледна точка се отличава с най-висок приносен характер. В нея са анализирани способите за придобиването на гражданство по рождение и по натурализация, включително общата и привилегированите форми на натурализация. Представен е пълен и систематизиран преглед на уредбата на производствата по установяване, загубване и възстановяване на гражданство, правомощията на съответните държавните органи и характера на техните актове. Особено внимание е обърнато на проблемите, свързани с възможността за съдебен контрол върху актовете в разглежданата сфера, като в тази насока изводите на автора притежават висока практическа приложимост.

Глава пета представя критичен анализ на действащата нормативна уредба за гражданството в Република България през призмата на международното право, правото на Европейския съюз и международните стандарти за защита на правата на човека. Проследени са рисковете, произтичащи от разминаването между гражданство и

националност, липсата на ефективен административен и съдебен контрол, както и от резервите на Република България към Европейската конвенция за гражданството. Дискутирани са и проблемите, свързани със защитата на децата и предотвратяването на безгражданството, за които законодателят следва да намери своевременни решения. Направеният задълбочен критичен анализ се отличава с подчертан приносен характер.

Дисертационният труд завършва **със заключение**, което обобщава научните резултати и формулира аргументирани **предложения *de lege ferenda*** за усъвършенстване на нормативната уредба.

V. Приноси и значимост на труда за науката и практиката

Представеният дисертационен труд представлява самостоятелно, задълбочено и оригинално научно изследване на значим проблем от областта на конституционното и международното право. Придобиването на българско гражданство е изключително актуална и интердисциплинарна тема, която засяга съществени теоретични и практически въпроси и изисква осигуряване на адекватна правна уредба на международно, регионално и национално равнище. Изложението е систематизирано и последователно, като отделните части изграждат логическа връзка между теоретичните постановки, анализа на действащото право и неговата критичната оценка. Положително следва да бъде оценен анализът на правната природа на гражданството и направеното разграничение между гражданство и националност. Докторантът убедително показва значението на това разграничение както за вътрешното право, така и за международноправното признаване на връзката между лицето и държавата. Той познава задълбочено теоретичната основа и литературните източници на изследвания проблем, като поставя основателни въпроси относно естеството на актовете, издавани в производствата по гражданство, ролята на отделните държавни органи, степента на оперативна самостоятелност и възможностите за съдебен контрол. Напълно обоснован е изводът му за наличие на пропуски и несъвършенства в нормативната уредба на гражданството и за необходимостта от нейното усъвършенстване.

Като основни и особено ценни научни и практико-приложни приноси на труда могат да бъдат посочени:

- Цялостното и задълбочено проучване на придобиването на българско гражданство, съчетаващо конституционноправната, международноправната и европейскоправната перспектива;
- Направеното разграничение между гражданство, националност и други сродни понятия, както и изясняването на тяхното значение за международноправното признаване на гражданството и за институти като дипломатическата защита;
- Гражданството е изследвано като многоизмерен публичноправен институт – правен статус, правоотношение и елемент от системата на правата на човека;
- Обширният преглед на международноправните актове и вътрешната правна уредба на гражданството, съпътствани от извеждане на общите и специалните принципи на правото, приложими към института;
- Изследването на способите за придобиването на гражданство по рождение и по натурализация (вкл. на общата и привилегированите форми на натурализация), както и на съдържанието на понятието „произход“ в действащото законодателство;

- Систематизиращият преглед на производствата, свързани с гражданството, правомощията на компетентните държавни органи, характера на техните актове и възможностите за съдебен контрол, разгледани едновременно от гледна точка на материалното право, административния процес и конституционноправните гаранции;
- Критичната оценка на българското законодателство и съответствието му с международните и европейските стандарти в областта на правата на човека, включително относно закрилата на децата.

Предложенията *de lege ferenda* за промени в нормативната уредба са добре аргументирани и свидетелстват за приложимостта на теоретичните изводи на докторанта, като потвърждават високата научна стойност на труда в областта на правото.

Приносни моменти и практико-приложни резултати съдържат и останалите приложени в процедурата публикации на докторанта.

Не са установени данни за плагиатство и използване на чужди авторски произведения по незаконосъобразен начин от докторанта, като не са постъпвали и сигнали за плагиатство.

VI. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки към съдържанието на представените в процедурата материали. Препоръчвам на докторанта да продължи научните си изследвания в областта на гражданството, тъй като темата ще запази своята актуалност предвид динамичното развитие на международното, европейското и националното право.

VII. Заключение

Представеният дисертационен труд на тема **„Придобиване на гражданство в Република България: конституционноправни и международноправни аспекти“**, разработен от **Тодор Иванов Рогошев**, съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационният труд показват, че докторантът Тодор Иванов Рогошев притежава задълбочени теоретични познания в областта на международното, конституционното, европейското и националното право, както и способност за провеждане на самостоятелни научни изследвания и критичен анализ.

Предвид гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за представения дисертационен труд и предлагам на почитаемото научно жури да присъди на Тодор Иванов Рогошев образователната и научна степен **„доктор“** по област на висше образование **3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, докторска програма „Конституционно право“**.

31.08.2026 г.

Изготвил становището:
(доц. д-р Мария Христовова)